

De geboorte van een veulen

Door B.S. van der Heijden

De gemiddelde drachtigheidsduur van het paard is 335 dagen, hierin is echter een grote variatie zichtbaar. Paarden die laat in het seizoen veulenen dragen korter dan paarden die vroeg in het seizoen veulenen. Tegen het einde van de dracht, kort voor de berekende veulendatum moet de merrie geobserveerd gaan worden. Gekeken wordt naar verschijnselen die duiden op de voorbereidingsfase van de partus (geboorte).

De geboorte is in vier verschillende fase te verdelen:

1. Voorbereidingsfase
2. Ontsluitingsfase
3. Uitdrijvingsfase
4. Nageboortenfase

De laatste drie fasen vormen het eigenlijke geboorte proces.

1. Voorbereidingsfase

zwellung van de melkklieren vanaf 2-3 weken voor de partus, oedeem rond uier en naar voren lopend onder de buik. In de laatste dagen kan een wax-propje onder het melkkanaal zichtbaar zijn (kegelen) en kan de merrie al melk laten schieten. Verslappen van banden en de vulva.

2. Ontsluitingsfase

de merrie is onrustig, staat te klauwen, kijkt naar de buik, voelt warm aan, kan lokaal of over het hele lichaam zweten. Verdere verslapping van de vulva. Deze verschijnselen kunnen een half uur tot enkele uren duren. Soms verdwijnen de verschijnselen geheel en gaat de merrie niet over naar de volgende fase, het was dan een vals alarm.

3. Uitdrijvingsfase

Tijdens de uitdrijvingsfase moet het veulen 180° draaien, van rugligging naar borstligging. Tijdens deze draai worden de voorbenen richting vulva gestrekt. Als eerste wordt de waterblaas zichtbaar gevolgd door de pootjesblaas. Wanneer de blazen en het veulen in de bekkenholte komen te liggen wordt de uitdrijving ondersteund met een actieve buikpers. De fase is beëindigd wanneer het veulen achter de merrie ligt met de achterbenen in de geboorteweg en verbonden via de navelstreng. De uitdrijving duurt gemiddeld 20 minuten (5 ó 60 minuten).

4. Nageboortenfase

De nageboorte zal gemiddeld binnen 30 minuten na het veulen volledig geboren zijn. De tijdsduur dat een merrie aan de nageboorte staat verschilt per merrie en is sterk onderhevig aan rasinvloeden.

Advies pas geboren veulen:

- laat merrie en veulen voldoende lang liggen, het bloed in de navelstreng kan zo het veulen bereiken
- desinfecteer de navelstomp met betadine-oplossing
- laat vervolgens merrie en veulen met rust, kijk van afstand

Beoordeling van het pas geboren gezonde veulen

Direct na de geboorte	start van de ademhaling
1 minuut na de geboorte	hoofd wordt opgetild
4 minuten na de geboorte	veulen komt in borst-buikligging, het hoofd is opgeheven, oren zijn gestrekt, zuigreflex is aanwezig
5 minuten na de geboorte	ademfrequentie is 40-60 / min hartfrequentie 60-90 / min op prikkeling van neusslijmvlies reageert het veulen met een krachtige nies of hoest
120 minuten na de geboorte	veulen kan staan en lopen, volgt de merrie en probeert minstens de uier te vinden. veel veulens gaan voordat ze daadwerkelijk drinken eerst nog kort liggen rusten
± 2 uur na de geboorte	veulen heeft voor het eerst gemest
± 6 uur na de geboorte	hengstveulen heeft voor het eerst geürineerd
± 10 uur na de geboorte	merrieveulen heeft voor het eerst geürineerd
24 uur na de geboorte	het veulen drinkt ± 7 keer per uur bij de merrie en kan de merrie in haar beweging volgen. de polsfrequentie is < 80 per minuut en de ademfrequentie is max.40 per minuut. De temperatuur ligt tussen de 37.6 ó 38.5 °C.

Bovenstaande tabel is een leidraad het daadwerkelijke verloop zal per veulen verschillen.

Drinken van het veulen

Het veulen moet binnen 6 uur na de geboorte tenminste 1 liter biest van goede kwaliteit hebben gedronken. De kwaliteit van de biest neemt af wanneer de merrie voor de partus al enkele dagen melk verliest.

Hulp bij het drinken

Het is onmogelijk een pas geboren veulen te dwingen bij de merrie te drinken!!!!!!!!!!

Indien het veulen een uur na de partus geen aanstalten maakt om te gaan drinken is het verstandig de merrie te melken (500cc) en dit met een fles aan het veulen te geven. Deze handeling wordt herhaald totdat het veulen zelfstandig drinkt. Merries die het veulen niet laten drinken dienen te worden gepraamd totdat zij het wel toelaten. Meestal is in deze gevallen de merrie onervaren of er staat te veel spanning op het uier.

Een gezond veulen van enkele dagen oud heeft per dag c.a. 100 zuigperiodes. Een zuigperiode duurt 2-3 minuten waarbij 5-20 zuigbewegingen worden gemaakt. Tijdens of na het zogen mag geen melk terug lopen uit de neus. Tussen de zoogperiodes ligt het veulen plat met gestrekte benen.

Optimale omstandigheden om te veulen

Als verzorgers van een drachtige merrie dienen we zorg te dragen voor een optimale omgeving voor de partus. De twee belangrijkste zaken zijn **rust** en **hygiëne**. Indien de partus op stal plaats vindt is de stal voldoende ruim, schoon en voldoende opgestrooid. Voorzien van gedempt licht en eventueel een camerasysteem. De merrie is één maand voor de te verwachten partus geënt en ontwormd. Na de partus worden natte plekken en de nageboorte verwijderd, vervolgens weer bijstrooien. De merrie heeft onbeperkt de beschikking over vers drinkwater en hooi van uitstekende kwaliteit.

Hoewel het overgrote deel van de veulens spontaan en zonder hulp worden geboren is er een klein percentage wat in het laatste deel van de dracht of tijdens de partus in de problemen komt. Een dergelijk veulen noemen we een risico veulen. Het is belangrijk om een risico veulen in een vroeg stadium als zodanig te herkennen.

Wanneer is een veulen een risico veulen

- naast de vliezen zit ook de nageboorte om het veulen heen
- de nageboorte komt direct na het veulen naar buiten
- het veulen wordt veel te vroeg geboren
- een voldragen tweelingdracht (te laag geboortegewicht)
- de geboorte verloopt zwaar of afwijkend (veulen vaak verkleurd door darmpek)
- de merrie verliest al langere tijd (> 12 uur) voor de geboorte melk

Wat kunt u zelf doen

- opschrijven hoe het veulen zich de eerste uren na de geboorte gedraagt
- wanneer drinkt het veulen voor de eerste keer?
- heb ik darmpek gezien?
- heb ik hem / haar zien urineren?
- wanneer het veulen binnen twee uur niet staat, onderkoeling voorkomen m.b.v. een isolerende gronddeken en evt. een warmtelamp
- wanneer het veulen na twee uur niet drinkt, plaats het veulen op strobalen zodat het liggend kan drinken
- temperatuur het veulen, tel de ademfrequentie en de hartfrequentie

Schakel tijdig professionele hulp in!

Preventie:

- lees voor de geboorte van uw veulen een boek over de merrie en haar veulen
- zorg voor een schone stal met goede ventilatie en een aangename temperatuur
- verplaats de merrie ruim van te voren naar de veulenstal
- controleer de merrie op het voortijdig laten lopen van melk (biest)
- geef het veulen na de geboorte voldoende rust, het hoeft niet gelijk te staan en te drinken

De veulenspuut

Indien uw merrie tijdig wordt geënt en ontwormd, de geboorte normaal verloopt, de navelstreng goed wordt gedesinfecteerd en het veulen 2 uur na de geboorte kan staan en heeft gedronken, is een veulenspuut overbodig.

Afwijkende geboortes

De nageboorte komt eerst

Bij een normale partus zal de waterblaas als eerste zichtbaar zijn. In een enkel geval is voor of gelijktijdig met de waterblaas een fluweelrode ballon zichtbaar. Deze ballon is de nageboorte die al loskomt van de uteruswand. Het veulen is tijdens de uitdrijving afhankelijk van de placenta en de navelstreng voor zijn zuurstof voorziening. Vroegtijdig loslaten van de nageboorte is levensbedreigend voor het veulen. Door een gat in de nageboorte te maken wordt voorkomen dat de nageboorte verder naar buiten wordt geperst en de zuurstofvoorziening in gevaar komt.

Er is maar één voorbeen zichtbaar

Tijdens de uitdrijvingsfase draait het veulen zich vanuit een rugligging op zijn/haar borst. Deze draaiing van 180 graden om de lengte as van het veulen is vaak nog niet compleet wanneer het snuitje en een voetje van het veulen zichtbaar worden in de vulva. Meestal zal de merrie, met enkele persweeën deze draaiing voltooien waarna ook het tweede voorbeen zichtbaar wordt. Het veulen strekt zich en het snuitje ligt ongeveer ter hoogte van overgang carpus naar pijp. Bij relatief grote veulens, kan het gebeuren dat de geboorte stagneert omdat het veulen zich te weinig of éénzijdig strekt. De ondervoet van het tweede voorbeen bevindt zich dan t.h.v. de carpus van het eerste voorbeen. Het snuitje van het veulen ligt ongeveer op het voetje. In een dergelijk geval zit de punt van de elleboog van het niet gestrekte been vast achter de voorrand van het bekken, het is onmogelijk om het veulen in deze houding naar buiten te trekken. De merrie kan worden geholpen door haar een keer op te laten staan (waardoor het veulen iets terug zakt en de elleboog los kan komen) of door met een schone, goed glad gemaakte hand voorzichtig in de merrie te gaan, het tweede voetje te pakken en terwijl de andere hand het hoofdje iets terug duwt wordt het tweede voetje voorzichtig naar buiten getrokken. De geboorte zal in de meeste gevallen verder normaal verlopen. Indien het tweede voetje niet voelbaar is omdat het been wordt gebogen in de carpus is het noodzakelijk de merrie staande te houden en de dierenarts te bellen, het veulen kan in die houding niet geboren worden.

Veulen in rugligging

De rugligging van een veulen ziet men nogal eens bij oudere (õitgezakteõ) merrieõ. Door de laag hangende buik van de merrie is het veulen niet in staat zich tijdens de uitdrijving 180 graden te draaien. Opvallend bij de rugligging is dat de onderzijde van de hoefjes naar boven wijzen en dat het hoofdje schuin onder de voorbenen ligt.

Men zal bij de geboorte van een veulen in rugligging moeten proberen het veulen tijdens de uitdrijving te draaien. Dit draaien moet wel in de goede richting plaats vinden, d.w.z. altijd naar de kant waar het hoofd van het veulen ligt. Het beste draait men het veulen terwijl iemand anders rustig aan beide voorbenen trekt om zo te voorkomen dat het veulen spontaan weer terug draait.

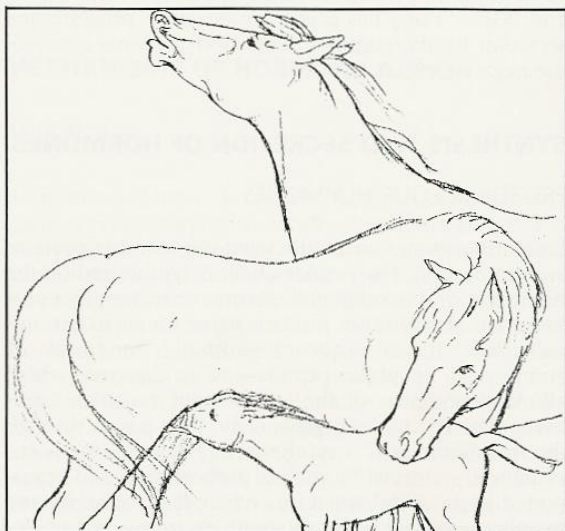
Stuitligging

Een andere (afwijkende) ligging van het veulen waarbij de hoefjes zich met de zoolvlakte naar boven presenteren is de stuitligging. Een normale stuitligging zal niet veel problemen opleveren voor de merrie, echter bij relatief grote veulens is de overgang van de benen naar de achterhand vaak erg plomp, zodat de geboorte soms stagneert op het moment dat de hoefjes zichtbaar zijn in de vulva. De merrie assisteren in dit stadium door enige trekkracht aan beide achterbenen kan soms wenselijk zijn. Dit mede omdat de navelstreng bij een stuitligging strak kan komen te staan en soms al in de merrie afbreekt. Het veulen zal het daardoor benauwd krijgen en al in de merrie adem gaan halen hetgeen tot aspiratie van vruchtwater leidt. Aparte vermelding verdient de ligging van de navelstreng bij een stuitligging. Soms is de navelstreng om een achterbeen geslagen en zal in een vroeg stadium van de uitdrijving strak komen te staan of afbreken. Indien de ligging van de navelstreng niet meer gecorrigeerd kan worden is het uitermate belangrijk het veulen zo snel te mogelijk te verlossen i.v.m. het risico op aspiratie van vruchtwater en benauwdheid van het veulen.

Het jonge veulen

Problemen bij het afkomen van darmpek.

Waarschijnlijk zal binnen twee uur na de geboorte de eerste darmpek door het veulen naar buiten worden geperst. Normale darmpek is stug en vrij hard, waardoor het (vooral bij hengstveulens) soms wat moeilijk afkomt. Problemen ontstaan eerder bij veulens waarbij het wat langer duurde voordat ze voldoende biest hadden gedronken. Bij een darmpek verstopping staat het veulen vaak langdurig te persen, waarbij door het persen regelmatig wat urine afkomt. Soms gaat het gepaard met koliekaanvallen (rollen, op de rug liggen etc.). De behandeling moet altijd voorzichtig gebeuren om beschadiging van het rectum slijmvlies te voorkomen (dus nooit met de vingers proberen). De beste behandeling geschiedt d.m.v. klysma's met microlax of practoclyss, in ernstige gevallen gecombineerd met pijnstillers.

Advies: als u een veulen verwacht moet u de volgende zaken bij de hand hebben;

Speenfles
Betadine oplossing
Schoon stro

Indien u meer informatie wenst of uw pas geboren veulen wil laten controleren kunt u contact opnemen met de praktijk.